

مطالعه رابطه بین کنترل راهبری شرکت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

یحیی کامیابی^۱، سیده فاطمه حسینی^۲

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۰۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۲/۱۶

چکیده

در سال‌های اخیر کنترل راهبری شرکت به عنوان یک راهکار موثر در افزایش کیفیت گزارشگری مالی مطرح شده است و نتایج تحقیقات تجربی مختلف نشان می‌دهد که سازوکارهای کنترل راهبری شرکت مطلوب منجر به افزایش کیفیت سود می‌شود. تحقیق حاضر به تأثیر سازوکارهای کنترل راهبری شرکت بر کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۱ می‌پردازد. برای اندازه‌گیری شاخص کنترل راهبری شرکت از پرسشنامه‌ای که شامل شفافیت اطلاعات، ساختار هیات مدیره، ساختار مالکیت و کنترل است استفاده گردیده است. آزمون فرضیه‌های تحقیق به کمک تحلیل پانلی و با استفاده از اطلاعات ۸۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۱ با استفاده از داده‌های سری زمانی و مقطعی انجام شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که رابطه معنی‌دار و مثبتی بین کنترل راهبری شرکت و کیفیت سود (پایداری سود و توان پیش‌بینی سود) در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد، اما بین کنترل راهبری شرکت و کیفیت ارقام تعهدی رابطه معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت سود، کنترل راهبری شرکت، پایداری سود، توان پیش‌بینی سود، ارقام

تعهدی.

طبقه‌بندی موضوعی: M41

^۱ استادیار دانشگاه مازندران، (Ykamyabi@yahoo.com)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه مازندران، نویسنده مسئول: (bpnu.mousavi@gmail.com)

مقدمه

سود به عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های حسابداری است که همواره برای مقاصد مختلفی نظیر ارزش‌گذاری سهام، ارزیابی عملکرد مدیریت شرکت‌ها و مواردی از این قبیل مورد توجه بوده است. تا چند سال اخیر، اغلب تحقیق‌هایی که در زمینه تأثیر سود حسابداری بر قیمت یا بازده سهام صورت گرفته به کیفیت سود توجه چندانی نکرده است. وقوع بحران‌های مالی در سال‌های اخیر سبب نشانه رفتن انگشت اتهام به سوی حسابداری و گزارشگری مالی شد و اعتبار سامانه گزارشگری مالی در جلب اعتماد عموم را خدشه‌دار ساخت. به دنبال این رسوایی‌های مالی، پژوهشگران و تحلیلگران مالی نیز توجه خود را از تأکید صرف بر رقم سود به سوی کیفیت سود معطوف کردند. سودهای کم کیفیت می‌تواند سبب تخصیص ناکارآمد منابع و در نتیجه انتقال نامناسب ثروت شود. در این راستا دستیابی به کیفیت مطلوب سود، نیازمند وجود ساز و کارهایی خاص است که بیشتر کشورها تلاش‌هایی را برای فراهم کردن اینگونه ساز و کارها انجام داده‌اند. از جمله آنها ایجاد و پیاده‌سازی سازوکارهای مناسب کنترل راهبری شرکت در سطح شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است. بخش عمده این ساز و کارها بر این نکته تأکید دارند که پیاده‌سازی کنترل راهبری شرکت نیرومند و مستحکم در شرکت‌ها، رفتار فرصت‌طلبانه و سودجویانه مدیران را محدودتر می‌کند (مهرانی و صفرزاده، ۱۳۹۰).

مبانی نظری

توسعه سرمایه‌گذاری از یک سو موجب جذب سرمایه‌های مردم و هدایت آن‌ها به بخش‌های مولد اقتصادی شده و از سوی دیگر، با توجه به جهت‌گیری سرمایه‌گذاران (مبتنی بر ریسک و بازده)، سرمایه‌گذاری به سمت صنایعی هدایت خواهد شد که از سود بیش‌تر یا ریسک کم‌تری برخوردار است و این امر در نهایت سبب تخصیص بهینه منابع خواهد شد. با توجه به تحولاتی که در جهان امروز رخ داده، کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه که با تهدیدات عدیده‌ای روبرو هستند، جهت حل مشکلات اقتصادی خود نیازمند یافتن راه‌کارهای مناسبی برای استفاده بهتر از امکانات و ثروت‌های در دسترس خود هستند. در این راستا یکی از راه‌کارهای مهم بسط و توسعه سرمایه‌گذاری است. سود حسابداری و اجزای مربوط به آن از جمله اطلاعاتی محسوب می‌شود که در هنگام تصمیم‌گیری توسط افراد در نظر گرفته می‌شود. این رقم بر مبنای ارقام تعهدی محاسبه و شناسایی می‌شود. بر اساس رویکرد تعهدی در صورت

تحقق درآمدها و وقوع هزینه‌ها می‌توان سود را گزارش کرد. از آنجا که در مبنای تعهدی لزوماً شناسایی درآمدها و هزینه‌ها همراه با دریافت و پرداخت وجه نقد نبوده و در محاسبه سود نیز از پیش‌بینی‌ها و برآوردها استفاده می‌شود، از این رو این پرسش از آن جهت اهمیت پیدا می‌کند که اخذ تصمیم نادرست به سبب اطلاعات ناکافی و ناصحیح موجب می‌شود که تسهیم منابع به صورت ناعادلانه انجام شود. اختیار عمل مدیران در استفاده از اصول تحقق و تطابق و استفاده از برآورد و پیش‌بینی از جمله عواملی است که کیفیت سود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از یک طرف به دلیل آگاهی بیش‌تر آن‌ها از شرکت، انتظار می‌رود به گونه‌ای تهیه و ارایه شود که وضعیت شرکت را به بهترین نحو منعکس کند. از طرف دیگر ممکن است بنا به دلایلی نظیر ابقا در شرکت، دریافت پاداش و سایر عوامل، مدیر خواسته و یا ناخواسته وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهد. بنابراین کیفیت سود شرکت‌ها تحت تأثیر مبانی گزارشگری و صلاحدید مدیران آن‌ها قرار می‌گیرد (خواجوی و ناظمی، ۱۳۸۴).

مالکیت شرکتی از طریق مالکیت سهام، تأثیر چشمگیری بر روش کنترل شرکت‌ها داشته است. بدین ترتیب، مالکان اداره شرکت را به مدیران تفویض کردند و بازارهای بورس اوراق بهادار شکل گرفت. یکی از ابزارهای تخصیص بهینه منابع، بازارهای اوراق بهادار می‌باشد. بنابراین هر مشکلی که در بازار مذکور بوجود آید تنها مسأله اقتصادی نیست، بلکه به مسأله‌ای اجتماعی مبدل می‌شود که در آن منافع عمومی جامعه به خطر خواهد افتاد. برای حل و فصل مشکلات مذکور، یکی از مفاهیم با اهمیت مطرح شده در دو دهه اخیر، مفهوم حاکمیت شرکتی است. دو دیدگاه نظری عمده شامل تئوری نمایندگی و تئوری ذی‌نفعان در این مورد مطرح است که هر یک از آن‌ها به صورت متفاوت به موضوع حاکمیت شرکتی می‌نگرند. تئوری نمایندگی به مشکل کارگزار و کارگمار و تئوری ذی‌نفعان به مشکل کارگزار و ذی‌نفعان می‌نگرد (حساس یگانه، ۱۳۸۴).

در سال‌های اخیر کنترل راهبری شرکت به عنوان یک راهکار موثر در افزایش کیفیت گزارشگری مالی مطرح شده است و نتایج تحقیقات تجربی مختلف نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی مطلوب منجر به افزایش کیفیت سود می‌شود. حاکمیت شرکتی مجموعه‌ای از ابزارهای هدایت و کنترل است که با استفاده از قوانین، مقررات، ساختارها، فرایندها، فرهنگ‌ها

و سیستم‌ها موجب دستیابی به هدف‌های پاسخگویی، شفافیت، عدالت و رعایت حقوق ذینفعان می‌شود (حساس یگانه، ۱۳۸۵).

تخصیص بهینه منابع در بازارهای سرمایه مستلزم آن است که سود حسابداری گزارش شده به این بازارها از کیفیت مناسبی برخوردار باشد، زیرا سرمایه‌گذاران خرد، کلان و تحلیلگران هنگام اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری و یا ارزشیابی سهام شرکت بر برخوردار بودن سود حسابداری از کیفیت مناسب اتکا می‌نمایند. سود به عنوان شاخصی از عملکرد و برای قیمت گذاری سهام، ارزیابی بازده مورد انتظار و پیش‌بینی عملکرد آتی شرکت مورد استفاده فعالان بازار سرمایه قرار می‌گیرد. جدایی مالکیت از مدیریت و عدم تقارن اطلاعاتی و خطر اخلاقی ناشی از آن، مالکان را نگران می‌سازد مبادا مدیریت که دارای کنترل بر دارایی‌های آنها است، به تخصیص نامناسب منابع پردازد. برای کاستن از عدم تقارن اطلاعاتی و خطر اخلاقی که مالکان را تهدید می‌کند، آنها سعی می‌کنند با تدوین و استقرار ساختارهای مناسب حاکمیتی به کنترل رفتارهای مدیران و نظارت بر آنان پردازند. بنابراین، شاید بتوان ادعا نمود که ایجاد اطمینان از کیفیت گزارشگری مالی به عنوان یک رفتار (وظیفه) مدیریتی، یکی از کارکردهای سازوکار حاکمیت شرکتی است. تأثیر ساختارهای بهینه حاکمیت شرکتی بر افزایش کیفیت گزارشگری مالی و سود حسابداری، موضوعی است که در سال‌های اخیر در تدوین قوانینی نظیر قانون سارینز آکسلی و شرایط پذیرش بورس‌های بزرگ دنیا مانند بورس نیویورک نیز مورد توجه قرار گرفته است. در واقع، تدوین کنندگان قوانین هم فرض وجود یک رابطه مستقیم بین کیفیت مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و کیفیت سود را به صورت تلویحی پذیرفته‌اند. در کشورمان نیز در سال‌های اخیر با هدف بهبود کیفیت گزارشگری مالی، تدوین آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی مورد توجه ویژه قرار گرفته و علاوه بر آن، موارد جدیدی به شرایط و الزامات پذیرش یک شرکت در بورس اوراق بهادار تهران افزوده شده است. همان‌طور که گفته شد، انتظار می‌رود تدوین و اصلاح آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی و قانون بازار سرمایه، بهبود کیفیت گزارشگری مالی و سود حسابداری را در پی داشته باشد (مشایخی و محمدآبادی، ۱۳۹۰).

پیشینه تحقیق

مارکوس و هنینگ (۲۰۱۴) در تحقیقی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود پرداخته‌اند. در این تحقیق کیفیت سود را به سه عامل ارقام تعهدی اختیاری (مدیریت سود)، کیفیت ارقام تعهدی و محافظه کاری حسابداری تفکیک نموده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت ارقام تعهدی و محافظه کاری حسابداری ارتباط معکوسی وجود دارد. همچنین بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود نیز ارتباط معکوسی وجود دارد.

باسیلیکو و گروو (۲۰۱۳) شواهدی همچون اعمال مدیریت سود و بیان دگرگونه تقلب‌های مالی را مبنی بر رابطه بین راهبری ضعیف و کیفیت ضعیف گزارشگری مالی ارائه نموده‌اند. آنها بیان می‌کنند که نظارت مرتبط با راهبری قوی فرصت‌های مدیریت سود را محدود می‌کند. این مطالعات اولیه عمدتاً بر نقش کل هیأت مدیره به عنوان یک ابزار نظارتی و نقش مدیران غیر موظف در افزایش کیفیت و اعتبار اطلاعات گزارشگری مالی تمرکز دارند.

در ایران نیز اعتمادی و همکاران (۱۳۹۱)، در بررسی چهار ویژگی کیفی سود شامل کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود و هموار بودن سود با مدیریت سود، دریافته‌اند که با افزایش میزان ارقام تعهدی اختیاری، از مقادیر مطلوب ویژگی کیفی سود کاسته می‌شود. همچنین افزایش در مقادیر ارقام تعهدی اختیاری با کاهش در امتیاز کیفیت سود شرکت‌ها در ارتباط است. این نتایج از نظریه فرصت طلبانه بودن مدیریت سود حمایت می‌کند. همچنین آنها نشان دادند که مدیریت سود بر محتوای اطلاعاتی حسابداری خدشه وارد می‌کند.

دستگیر و همکاران (۱۳۹۱)، کیفیت سود را در شرکت‌های درمانده مالی بررسی کردند. آنها نشان دادند شرکت‌های درمانده مالی در سه سال قبل از ورشکستگی، سود خود را به صورت افزایشی مدیریت می‌کنند که این کار بیشتر از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی انجام می‌شود؛ در حالی که شرکت‌های سالم این کار را بیشتر از طریق دستکاری ارقام تعهدی انجام می‌دهند.

مهرانی و صفرزاده (۱۳۹۰) تأثیر ارقام تعهدی که تفاوت میان سود حسابداری و جریان‌های نقدی تعریف شده است، را بر کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بررسی کردند. ارقام تعهدی به خاطر قابلیت دست کاری ممکن است کیفیت سود را تحت تأثیر قرار دهد.

هادوی (۱۳۸۷) به بررسی رابطه بین کیفیت سود و حاکمیت شرکتی پرداخته و به این نتیجه دست یافته که بین درصد مالکیت اعضای هیات مدیره و تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره با کیفیت سود، همبستگی معناداری وجود ندارد.

فرضیه‌های تحقیق

کیفیت سود شامل شاخص پایداری سود، توان پیش‌بینی سود و کیفیت اقلام تعهدی است. با توجه به چارچوب نظری و پیشینه تجربی تحقیق، فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر تدوین گردیده است:

فرضیه اول: بین سازوکار کنترل راهبری شرکت و پایداری سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین سازوکار کنترل راهبری شرکت و توان پیش‌بینی سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین سازوکار کنترل راهبری شرکت و کیفیت اقلام تعهدی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

طرح تحقیق حاضر از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. داده‌های خام مربوط به صورت‌های مالی با استفاده از نرم افزار اکسل مرتب و طبقه بندی گردید. سپس برای برآورد آزمون فرضیات تحقیق از تحلیل رگرسیون به صورت پانل در نرم افزار 7 EViews استفاده گردیده است.

دوره زمانی تحقیق ۶ سال، از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ می‌باشد. برای تعیین جامعه آماری، شرکت‌هایی انتخاب شده‌اند که:

۱. سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند بوده و در طول دوره تغییر نکرده باشد.

۲. صورت‌های مالی شرکت‌ها، حسابرسی شده و غیر تلفیقی باشد.

۳. معاملات سهام آن‌ها به طور مداوم در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته باشد و توقف معاملاتی بیش از یک ماه نداشته باشند.

در نهایت با در نظر گرفتن شرایط فوق تعداد ۸۹ شرکت برای تحلیل و بررسی انتخاب شد.

مدل تحقیق و تعریف عملیاتی متغیرها

در این تحقیق به منظور آزمون فرضیه‌ها از سه مدل به شرح زیر استفاده شده است:

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CG_{0it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 leverage_{it} + \beta_4 MTB_{it}$$

$$PRED_{it} = \beta_0 + \beta_1 CG_{0it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 leverage_{it} + \beta_4 MTB_{it}$$

$$PRES_{it} = \beta_0 + \beta_1 CG_{0it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 leverage_{it} + \beta_4 MTB_{it}$$

PERS = پایداری سود شرکت i ام در زمان t

PRED = توان پیش بینی سود شرکت i ام در زمان t

AQ = کیفیت ارقام تعهدی شرکت i ام در زمان t

CG = راهبری شرکت i ام در زمان t

متغیر مستقل

متغیر مستقل در این تحقیق CG سازوکار کنترل راهبری شرکت است. برای اندازه‌گیری سازوکارهای کنترل راهبری شرکت از شاخص سازوکار کنترل راهبری شرکت استفاده شده است، که این شاخص بر اساس پرسشنامه‌ای تنظیم شده است که حاوی ۲۵ پرسش بلی-خیر در خصوص مفاد آیین نامه نظام راهبری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. این پرسشنامه سه مبحث شفافیت اطلاعات، ساختار هیئت مدیره و ساختار مالکیت و کنترل را در بر می‌گیرد. برای اندازه‌گیری شاخص سازوکارهای کنترل راهبری شرکت، تحلیل گزارش سالانه فعالیت هیات مدیره و تصمیمات مجمع شرکت‌ها صورت می‌گیرد؛ به این صورت که در صورت افشای هر یک از معیارهای مطرح شده عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر داده می‌شود. سپس شاخص سازوکار کنترل راهبری هر شرکت با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌شود (یگانه و ریسی، ۱۳۸۸).

$$CG = \frac{\text{تعداد اقلام افشا شده}}{\text{تعداد کل اقلام قابل افشا}}$$

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق کیفیت سود (EQ) است. برای اندازه‌گیری کیفیت سود معمولاً از یک یا چند شاخص پایداری سود، توان پیش‌بینی سود و کیفیت اقلام تعهدی استفاده می‌شود که در ادامه به معرفی این شاخص‌ها پرداخته خواهد شد.

پایداری سود

پایداری سود بیانگر احتمال تکرار و مشاهده رقم سود یا اجزای آن در آینده است. کورمندی و لیپ (۱۹۸۷ به نقل از لی و همکاران، ۲۰۱۱) مفهوم کیفی پایداری سود را براساس ضرایب حاصل از رگرسیون سود سال جاری، روی سود سال قبل کمی و تعریف عملیاتی آن را به شرح زیر ارائه نمودند. بنابراین میزان پایداری سود براساس مدل زیر خواهد بود:

$$\frac{EARN_{i,t}}{TA_{i,t-1}} = \lambda_0 + \lambda_1 \frac{EARN_{i,t-1}}{TA_{i,t-1}} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{مدل ۱}$$

که در آن $EARN$ سود خالص قبل از اقلام غیر مترقبه است که بر جمع دارایی‌ها در اول دوره (TA) تقسیم شده است. $\varepsilon_{i,t}$ نشان‌دهنده خطای برآورد ناشی از برازش رگرسیونی است. مقادیر نزدیک به یک یا بیشتر از λ_1 که آن را با علامت اختصاری $PERS$ نشان می‌دهیم، بیانگر پایداری بالای سود و مقادیر نزدیک به صفر آن نشان‌دهنده ناپایداری سود هستند. سودهای پایدار از این نظر که در آینده قابل پیش‌بینی تر هستند، بر سودهای ناپایدار برتری دارند.

توان پیش‌بینی سود

لیپ (۱۹۹۰)، براساس واریانس توزیع آماری سود هر شرکت به تبیین مفهوم پیش‌بینی سود پرداخته است. با رویکرد او واریانس بیشتر نشان‌دهنده توان پیش‌بینی کمتر است. پس از لیپ، فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴)، برای عملیاتی کردن مفهوم توان پیش‌بینی سود رویکرد جدیدی ابداع نمودند. در این رویکرد، توان پیش‌بینی سود با استفاده از ریشه دوم واریانس خطای برآورد

ناشی از برازش رگرسیون پایداری سود (مدل ۲) اندازه گیری می شود. توان پیش بینی سود از طریق معادله زیر محاسبه می گردد:

$$PRED_{i,t} = \sqrt{\sigma^2(\hat{\varepsilon}_{i,t})} \quad \text{مدل ۲}$$

که در آن $\sigma^2(\hat{\varepsilon}_{i,t})$ واریانس خطای برآورد برازش مدل ۲ است. مقادیر بزرگتر PRED نشان دهنده قابلیت پیش بینی کمتر سود و در نتیجه پایین بودن کیفیت آن است.

کیفیت اقلام تعهدی

با توجه به تحقیق دیچاو و دیچو (۲۰۰۲) در این تحقیق، کیفیت اقلام تعهدی بر اساس برازش رگرسیون اقلام تعهدی جاری روی جریان های نقدی عملیاتی سه دوره قبلی، جاری و آتی محاسبه می گردد. بر این اساس، مدل (۳) به شکل زیر تبیین می گردد:

مدل ۳

$$\Delta WC_t / TA_t = \beta_0 [1 / TA_t] + \beta_1 [CFO_{t-1} / TA_t] + \beta_2 [CFO_t / TA_t] + \beta_3 [CFO_{t+1} - TA_t] + \varepsilon_t$$

در این مدل:

ΔWC_t = تغییر در حساب های دریافتی به اضافه تغییر در موجودی ها منهای تغییر در حساب های پرداختی منهای تغییر در مالیات های پرداختی و به اضافه تغییر در سایر دارایی ها در دوره t

$$CFO_{t-1} = \text{جریان نقدی عملیاتی در دوره قبل}$$

$$CFO_t = \text{جریان نقدی عملیاتی در دوره جاری}$$

$$CFO_{t+1} = \text{جریان نقدی عملیاتی در دوره بعد}$$

$$TA_t = \text{میانگین جمع دارایی ها در دوره جاری}$$

با برازش مدل (۳) می توان دریافت که الگوی اقلام تعهدی تا چه اندازه مشابه جریان های نقدی است. شایان ذکر است که خطای برآورد با استفاده از جمله خطا (ε_t) اندازه گیری می شود و برای خنثی نمودن تأثیر اندازه شرکت ها، همه متغیرهای به کار رفته در برازش مدل

بر میانگین جمع دارایی‌ها تقسیم می‌شوند. جمله ثابت β_0 برای اندازه‌گیری تأثیر اقلام تعهدی مثبت سرمایه در گردش در مدل گنجانده شده است. مدل (۳) به صورت مقطعی و با بکارگیری داده‌های دوره‌های سه ساله مرتبط با هر مقطع برازش شده است. با توجه به تحقیق دیچاو و دیچو (۲۰۰۲)، انحراف معیار خطای برآورد برای هر شرکت (σ_e) به عنوان شاخص کیفیت اقلام تعهدی در نظر گرفته می‌شود (AQ)، به گونه‌ای که مقادیر بزرگتر AQ نشان‌دهنده کیفیت کمتر اقلام تعهدی و سود حسابداری هستند. به صورت خلاصه، مقادیر بزرگتر AQ و $PRED$ و مقادیر کوچکتر $PRES$ نشان‌دهنده پایین بودن کیفیت سود هستند (مشایخی و محمدآبادی، ۱۳۹۰).

متغیر کنترلی

اندازه شرکت (size) و اهرم (leverage) و میزان رشد سهام ((MTB به عنوان متغیرهای کنترلی مورد استفاده قرار گرفته است. اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی دارایی‌ها و اهرم از طریق جمع بدهی به جمع دارایی‌ها و سطح رشد سهام از طریق نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آن اندازه‌گیری خواهد شد.

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیات

در این بخش فرضیه‌های تحقیق برای کل نمونه در هر سال با استفاده از مدل پانل دیتا و با استفاده از نرم‌افزار Eviews7 مورد آزمون و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

نگاره (۱): نتایج حاصل از تخمین مدل پایداری سود

$PERS = \beta_0 + \beta_1 CG_0 + \beta_2 Size + \beta_3 leverage + \beta_4 MTB$					
p-value	t آماره	انحراف معیار	مقدار برآورد شده	ضریب	متغیر
۰/۸۰۳	-۰/۲۴	۱/۸۵	-۰/۴۶	-	C
۰/۰۰۱	۳/۲۱	۰/۲۸	۰/۷۷	β_1	(LOG (CG
۰/۰۲۲	۲/۱	۰/۰۲۸	۰/۰۶۱	β_2	(LOG (SIZE
۰/۰۰۷۴	۱/۶۲	۰/۰۱۳۲	۰/۰۲۱	β_3	(LOG (LEV
۰/۰۰۲	-۲/۸۳	۰/۰۱۹	-۰/۰۳۹	β_4	(LOG (MTB
R ² =۰/۷۱ F-statistic=۷/۰۱ prob=۰/۰۰۰ D-W=۱/۸۴					

نتایج حاصل از تخمین مدل نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و اهرم مالی با شاخص پایداری سود شرکت و رابطه منفی و معنادار ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت با شاخص پایداری سود شرکت می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد متغیر کنترل راهبری شرکت رابطه مثبت و معنی داری با شاخص پایداری سود شرکت‌ها دارد. همچنین آماره F کل مدل هم نشان دهنده معنی داری کل مدل است. مقدار R^2 برابر با ۰/۷۱ می‌باشد که بیان کننده این موضوع است که ۷۱ درصد تغییرات متغیر وابسته را متغیرهای مستقل مدل توضیح می‌دهند. مقدار آماره دوربین واتسون در این مدل برابر ۱/۸۴ است که با توجه به نزدیک بودن آماره به عدد ۲، فرض صفر مبنی بر وجود همبستگی بین جزءهای اخلاص رد می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و کنترلی همگرایی وجود دارد.

نگاره (۲): نتایج حاصل از تخمین مدل توان پیش‌بینی سود

نتایج حاصل از برآورد مدل نشان دهنده رابطه مثبت متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و اهرم

$PRED = \beta_0 + \beta_1 CG + \beta_2 Size + \beta_3 leverage + \beta_4 MTB$					
p-value	آماره t	انحراف معیار	مقدار برآورد شده	ضریب	متغیر
۰/۱۶۱	-۱/۴۰۷	۲/۷۹	۳/۹۳	-	C
۰/۰۵۸	-۱/۹۰	۰/۳۱۳	۰/۵۹۷	β_1	(LOG (CG
۰/۰۲۸	۲/۰۷	۰/۵۱۶	۱/۰۷	β_2	(LOG (SIZE
۰/۴۹۸	۰/۶۷۷	۰/۳۶۹	۰/۲۵	β_3	(LOG (LEV
۰/۷۹۳	-۰/۲۶۱۸	۰/۱۳۳	-۰/۰۳۴	β_4	(LOG (MTB
$R^2 = ۰/۸۱$ F-statistic = ۶/۶۸ prob = ۰/۰۰۰ D-W = ۱/۸۹					

مالی با شاخص توان پیش‌بینی سود شرکت و رابطه منفی ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت با شاخص توان پیش‌بینی سود شرکت می‌باشد. متغیر اندازه شرکت اثر معناداری بر شاخص توان پیش‌بینی سود دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد، متغیر سازوکار کنترل راهبری شرکت رابطه مثبت و معناداری با شاخص توان پیش‌بینی سود شرکت‌ها دارد. همچنین

آماره F کل مدل هم نشان دهنده معنی داری کل مدل است. مقدار R^2 برابر با ۰/۸۱ می باشد که بیان کننده این موضوع است که ۸۱ درصد تغییرات متغیر وابسته را متغیرهای مستقل مدل توضیح می دهند.

مقدار آماره دوربین واتسون در این مدل برابر ۱/۸۹ است. با توجه به اینکه مقدار این آماره به عدد ۲ نزدیک است در نتیجه فرض صفر مبنی بر وجود همبستگی بین جزءهای اخلال رد می شود.

نگاره (۳): نتایج حاصل از تخمین مدل کیفیت اقلام تعهدی

$AQ = \beta_0 + \beta_1 CG_0 + \beta_2 Size + \beta_3 leverage + \beta_4 MTB$					
p-value	آماره t	انحراف معیار	مقدار برآورد شده	ضریب	متغیر
۰	۶/۳۳	۱/۹۸	۱۲/۵۷	-	C
۰/۰۸۷	۱/۵۶	۰/۲۰۶	۰/۰۳۲	β_1	(LOG (CG
۰/۰۴۲	۱/۹۵۴	۰/۳۵۴	۰/۶۹۲	β_2	(LOG (SIZE
۰/۶۷۶	۰/۴۱۹	۰/۲۱۳	۰/۰۸۹	β_3	(LOG (LEV
۰/۷۳۱	۰/۳۴۳	۰/۰۷۱۷	۰/۰۲۴	β_4	(LOG (MTB
$R^2 = 0/85$ F-statistic = ۹/۳۵ prob = ۰/۰۰۰ D-W = ۱/۸۷					

نتایج حاصل از تخمین مدل نشان دهنده رابطه مثبت متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، اهرم مالی و ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت با شاخص کیفیت اقلام تعهدی شرکت می باشد. همچنین نتایج نشان می دهد متغیر کنترل راهبری شرکت با شاخص کیفیت اقلام تعهدی شرکت ها رابطه معناداری در سطح ۵٪ ندارد. همچنین آماره F کل مدل هم نشان دهنده معنی داری کل مدل است. مقدار R^2 برابر با ۰/۸۵ می باشد که بیان کننده این موضوع است که ۸۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را متغیرهای مستقل مدل توضیح می دهند. مقدار آماره دوربین واتسون در این مدل برابر ۱/۸۷ است. با توجه به اینکه مقدار این آماره به عدد ۲ نزدیک است و می توان نتیجه گرفت که بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و کنترلی همگرایی وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این تحقیق شرکت‌ها بر اساس سه معیار سنجش کیفیت سود مبتنی بر اطلاعات حسابداری (پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود و کیفیت اقلام تعهدی) مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌ها نشان می‌دهد بین سازوکار کنترل راهبری شرکت و پایداری سود رابطه معناداری وجود دارد. این یافته‌ها با یافته‌های رامسی و مدر (۲۰۰۵) همخوانی دارد. کنترل راهبری شرکت مطلوب موجب افزایش پایداری سود خواهد شد. سودهای پایدار از این نظر که در آینده قابل پیش‌بینی‌تر هستند، بر سودهای ناپایدار برتری دارند. می‌توان نتیجه گرفت که کنترل راهبری شرکتی یک عامل موثر در همسو کردن منافع بازیگران مختلف بازار سرمایه و افزایش کیفیت گزارشگری مالی از جمله کیفیت سود می‌باشد. شواهد تحقیق نشان می‌دهد بین کنترل راهبری شرکت و توان پیش‌بینی سود رابطه معنادار وجود دارد. این یافته‌ها با یافته‌های رامسی و مدر (۲۰۰۵) و هادوی (۱۳۸۷) همخوانی دارد. کنترل راهبری شرکت مطلوب موجب افزایش توان پیش‌بینی سود خواهد شد. توان پیش‌بینی سود، برای بهبود توانایی استفاده‌کنندگان در برآورد سودهای آتی موثر است. این قابلیت به مفید بودن اطلاعات در تصمیم‌گیری مربوط می‌شود. همچنین نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بین کنترل راهبری شرکت و کیفیت اقلام تعهدی رابطه معناداری وجود ندارد. این یافته‌ها با یافته‌های باسیلیکو و گروو (۲۰۱۳) و یانگ، پسل و پاپ (۲۰۰۵) همخوانی دارد. هرچه میزان اقلام تعهدی در سود بیشتر باشد کیفیت سود کاهش می‌یابد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت کنترل راهبری شرکت یک عامل موثر در کیفیت اقلام تعهدی نمی‌باشد.

منابع

اعتمادی، حسین، و مومنی، منصور، و فرج زاده دهکردی، حسن (۱۳۹۱). مدیریت سود، چگونه کیفیت سود شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟. مجله تحقیق‌های حسابداری مالی، ۴(۲): ۱۰۱-۱۲۲.

بهارمقدم، مهدی، صادقی، زین العابدین و صفرزاده، ساره (۱۳۹۰). بررسی رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، فصلنامه علمی تحقیقی حسابداری مالی، شماره ۲۰، صص ۹۰-۱۰۷.

حساس یگانه، یحیی، حاکمیت شرکتی در ایران، مجله حسابرس، ۱۳۸۵ شماره ۳۲، صص ۷۹-۷۴

حساس یگانه، یحیی، مبانی نظری حاکمیت شرکتی، مجله حسابداری، ۱۳۸۴ شماره ۱۶۸، صص ۵۸-۱۰

دستگیر، محسن، و حسین زاده، علی حسین، و خدادادی، ولی، و واعظ، علی (۱۳۹۱). کیفیت سود در شرکت‌های در مانده مالی. مجله تحقیق‌های حسابداری مالی، ۴(۱): ۱۶-۱.

مران جوری، مهدی، علی خانی، رضیه (۱۳۹۳). افشای مسئولیت اجتماعی و راهبری شرکتی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳. صص ۳۲۹-۳۴۸.

مشایخی، بیتا و محمدآبادی، مهدی، رابطه مکانیزم های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود، مجله تحقیق- های حسابداری مالی، ۱۳۹۰ شماره دوم، صص ۱۷-۳۲

مشکی، مهدی، و نوردیده، لطیف (۱۳۹۱). بررسی تأثیر مدیریت سود بر پایداری شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران. مجله تحقیق های حسابداری مالی، ۴(۱): ۱۱۸-۱۰۵.

مهرانی، کاوه و صفرزاده، محمدحسین، تبیین ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود با رویکرد بومی، مجله دانش حسابداری، ۱۳۹۰ شماره هفتم، صص ۹۸-۶۹

هادوی، عماد، بررسی ارتباط بین کیفیت سود و برخی از جنبه های حاکمیت شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد، ۱۳۸۷

- Basilico, E. and Grove, H. (2013). The Relationship between Earnings Quality, Control Mechanisms of Corporate Governance, and Future Stock Price Returns. The case of the Netherlands, Corporate Ownership and Control Journal, Vol. 10, pp 15-35
- Dechow, M. P. & Dichev, D. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accruals estimation errors. The Accounting Review, 77 (s-1): 35-59.
- Francis, J. & Olsson, P. & Schipper, K. (2004). Costs of equity and earnings attributes. The Accounting Review, 79 (4): 967-1010.
- Li, F. & Abeysekera, I. & Ma, S. (2011). Earnings management and the effect of earnings quality in relation to stress level and bankruptcy level of Chinese listed firms. Corporate Ownership and Control, 9 (1): 366-391. University of Wollongong, Research Online.
- Marcus, salewski and henning, zulch. (2014). The Association between Corporate Social Responsibility and Earnings Qualit. Working paper
- Peasnell, K. ; Pope, P. ; and Young, S. (2005) "Board Monitoring and Earnings Management: Do Outside Directors Influence Abnormal Accruals?" Journal of Business Finance & Accounting, 32: 1311—1346.
- Rahman Khan ,A. and Badrul Mottakin. (2012) ; "Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Disclosures: Evidence From an Emerging Economy". Journal of Business Ethics.
- Ramasay,A,Oei,R,and P. Mather, (2005) " Earnings quality and its relationship with aspects of corporate governance: an investor perspective. Accounting & financial association of Australia and new zeland.